

Social Work & Education

©SW&E, 2016

Nadiia Horishna,
*Ph.D., assistant professor of
Social Pedagogy and Social Work
Department, Ternopil Volodymyr
Hnatyuk National Pedagogical
University*

Надія Горішна

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри соціальної
педагогіки і соціальної роботи
Тернопільський національний
педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

*Ternopil, Ukraine
м. Тернопіль, Україна
horishna@yahoo.com*

*Received: September, 2016
1st Revision: October, 2016
Accepted: December, 2016*

ORCID iD: 0000-0002-9724-7098

Horishna, N. (2016). The legal regulation of social entrepreneurs: european experience, *Social Work and Education*, Vol.3, No. 2., pp. 81-91

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

АНОТАЦІЯ. У статті проаналізовано європейський досвід правового регулювання соціального підприємництва. Для сприяння розвитку соціальних підприємств у більшості країн Європи були прийняті законодавчі акти, які визначають засади їх діяльності, та впроваджено нові організаційно-правові форми, які відображають їх особливий статус. Найпоширеніші у Європі форми здійснення соціально-підприємницької діяльності належать до кооперативного типу. Проте, у деяких країнах, таких як Італія і Великобританія, вони можуть бути присвоєні лише неприбутковим організаціям, у той час як у решті європейських країн – комерційним організаціям. Поряд із новими продовжують використовуватися і традиційні для бізнесу організаційно-правові форми, найбільш популярною з яких є «асоціація». Пріоритетною сферою діяльності соціальних підприємств в усіх країнах є надання послуг. Домінуючим типом соціальних підприємств донедавна були підприємства трудової інтеграції, проте останнім часом спостерігається тенденція до диверсифікації їх діяльності.

Ключові слова: соціальне підприємництво; соціальне підприємство; організаційно-правова форма; територіальні громади; соціальні послуги.

Вступ.

У 2014 р. в Україні розпочалася реформа децентралізації, кінцевою метою якої є створення ефективної системи влади, здатної забезпечити сприятливі умови для життєдіяльності людей та можливості для стійкого соціально-економічного розвитку регіонів. Базовою ланкою нової моделі управління виступають адміністративно-територіальні одиниці – територіальні громади. Громада розглядається як первинний осередок суспільства, у якому виникають основні соціально-політичні і економічні відносини (Молодожен Ю.Б., 2006, с. 347). На кінець 2016 року у країні створено 366 територіальних громад (Децентралізація влади, 2016). Сьогодні новостворені територіальні громади потребують не лише реальних стабільних джерел наповнення місцевих бюджетів, але й механізмів практичної реалізації місцевих ініціатив членів територіальних громад. Обидві ці вимоги задовольняє соціальне підприємництво. Адже з одного боку, воно забезпечує соціальний розвиток громад через впровадження та розвиток соціальних послуг, поліпшення соціальної інфраструктури, підтримку соціально вразливих категорій населення, створення робочих місць, залучення членів громади до суспільно-корисної діяльності. З іншого боку, воно є одним із шляхів зміцнення фінансової основи територіальних громад, адже соціальні підприємства не лише сплачують податки, але й значну частину своїх прибутків спрямовують на вирішення соціальних проблем. Соціальні підприємства покликані задовольнити ті потреби членів громади, які не може задовольнити державний сектор, а приватний – ігнорує.

В Україні явище соціального підприємництва й досі не набуло широко розповсюдження. Перші згадки про соціальне підприємництво у нашій державі з'явилися завдяки міжнародним донорськими організаціями у середині 90-х років XX століття, які запропонували вітчизняним громадським організаціям використовувати основні принципи соціального підприємництва як один із інструментів розвитку їх фінансової стабільності. Аналіз сучасного стану розвитку соціального підприємництва в Україні свідчить, що даний час його можливості, як інноваційного інструменту вирішення соціально-економічних проблем територіальних громад використовуються несповна. Серед причин такої ситуації називають: недостатній рівень знань як у громадському, так і в державному та бізнес секторах про сутність соціального підприємства, його відмінність від інших форм підприємництва, роль у розвитку суспільства і місцевої громади; нерозвинутість законодавчої та регуляторної бази для створення та функціонування соціальних підприємств; відсутність національних та регіональних організацій, які б надавали фінансову та технічну допомогу, займалися б лобіюванням даного питання; відсутність досвіду розробки та управління бізнес-проектів в організаціях третього сектору, який є головною рушійною силою в сфері соціального підприємництва.

Зазначимо, що сама назва «соціальне підприємство» є умовною, оскільки в Україні не прийнятий закон, який би чітко визначав критерії соціального підприємництва, регулював діяльність таких підприємств, а також передбачав

правові механізми їх підтримки. Підприємства, які позиціонують себе як соціальні, можуть використовувати організаційно-правові форми господарювання, визначені чинним законодавством України і, відповідно, керуються у своїй діяльності законами, що стосуються відповідної організаційної форми діяльності суб'єктів економіки.

За приблизними підрахунками, в Україні у 2013 налічувалося близько 1000 підприємств, які можуть претендувати на звання соціальних за такими критеріями, як наявність підприємницької складової, соціальної мети, чітких механізмів перерозподілу прибутків, демократичних процедур прийняття рішень (Назарук В., 2015). Найпоширеніша організаційна форма діяльності соціальних підприємств (28 %) – тандем громадської організації та фізичної особи-підприємця. Такий вибір пояснюється легкістю ведення бізнесу: підприємець платить єдиний податок, а все інше вважається доходом цієї фізичної особи, і вже потім визначається, скільки грошей віддавати на громадську організацію і скільки потрібно для продовження ведення бізнесу (Назарук В., 2015). Іншими поширеними правовими формами соціальних підприємств в Україні є такі: громадська організація – 26 %, фізична особа-підприємець – 15 %, ТОВ і підприємство об'єднання громадян по 13 % кожен, і по 2,5 % припадає на благодійні фонди та приватних підприємців (Назарук В., 2013). З одного боку, відсутність обмежень щодо форми діяльності не обмежує свободу вибору соціального підприємця, з іншого ускладнює прийняття рішення через нерозуміння особливостей, переваг та обмежень кожної з них у контексті здійснення соціально-підприємницької діяльності. Для подальшого розвитку соціального підприємництва в Україні важливе значення має формування і вдосконалення його правової бази та впровадження нових організаційно-правових форм діяльності соціальних підприємств, які б відображали їх специфіку та забезпечували сприятливі умови діяльності. Значний науковий і практичний інтерес у цьому контексті представляє європейські практики регулювання соціально-підприємницької діяльності.

Результати аналізу наукової літератури з проблеми дослідження свідчать, що феномен соціального підприємництва привертає увагу як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників. Дослідження теоретичних засад феномена соціального підприємництва представлені у роботах О. Кіреєвої (Кіреєва О.Б., 2011), А. Лазаренко (Лазаренко А.Л., 2013), Дж. Остін (Austin J., 2006), А. Передо, М. Маклін (Peredo A.M., McLean. M., 2006). Аналіз тенденцій розвитку соціального підприємництва здійснений у працях С. Алворда, Л. Брауна, К. Летса (Alvord S.H., Brown L.D., Letts C.W., 2003), С. Захри, Г. Роухаузера, Н. Бхейва, Д. Ньюбаума, Дж. Гейтона (S. Zahra, H. Rawhouser, N. Bhawe, D. Neubaum, J. Hayton, 2008). Актуальними є компаративні дослідження американської та європейської моделей соціального підприємництва (Грішина Я., 2012; Kerlin A. D., 2006). Проте у цих дослідженнях недостатня увага приділена дослідженню та узагальненню правових засад функціонування суб'єктів соціального підприємництва у європейських країнах.

Метою статті є аналіз розвитку правової бази, типів та сфер діяльності соціального підприємництва у європейських країнах з метою подальшого використання отриманої інформації при розробці законодавчих засад його функціонування в Україні. Завдання дослідження включають: проаналізувати організаційно-правові форми діяльності соціальних підприємств; визначити основні тенденції у розвитку сфер діяльності і типів соціальних підприємств у європейських країнах. Для досягнення мети і поставлених завдань було використано метод кабінетного дослідження, а також загальнонаукові методи аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення. Пошук інформації здійснювався в електронних базах даних, таких як Google Scholar, Web of Science, українських і зарубіжних веб-сайтах, присвячених соціальному підприємництву.

Основна частина.

Передумови для зародження соціального підприємництва як суспільного явища з'явилися у європейських країнах у другій половині XVIII ст. із зародженням кооперативного руху. Проте його легалізація як соціального інституту відбулась лише у другій половині XIX ст. Першими на законодавчому рівні у кінці 1990-х років діяльність соціальних підприємств легалізували країни Західної Європи: Італія, Іспанія, Греція, Бельгія, Франція, Португалія, Великобританія. У Європі поняття «соціальне підприємство» вперше з'явилося в Італії в кінці 1980-х років та асоціювалося із новаторськими ініціативами у кооперативному русі. Новий тип кооперативів з'явився у відповідь на незадоволені потреби населення, особливо у сфері працевлаштування та соціального обслуговування, що виникли унаслідок процесів старіння населення та змін у структурі сім'ї. На відміну від традиційних кооперативів, які орієнтувались на інтереси своїх членів, нові пріоритетне значення надавали інтересам громади. Їх членами були різні типи стейкхолдерів: наймані працівники, волонтери та інші особи, які підтримували їх діяльність. У 1991 році італійський парламент легалізував організаційно-правову форму їх діяльності – «кооперативи соціальної солідарності». Пізніше ці організації були перейменовані у «соціальні кооперативи» (Borzaga С., Defourny J., 2001, с. 127). Основними сферами їх діяльності було надання соціальних, освітніх послуг, послуг у сфері охорони здоров'я та працевлаштування соціально вразливих груп населення. Бурхливий розвиток соціальних кооперативів не перешкодив поширенню соціально-підприємницьких ініціатив серед інших організацій третього сектору Італії. У результаті, у 2005 році був прийнятий новий Закон про соціальне підприємництво, який давав право іншим типам організацій, наприклад, інвестиційним отримувати статус соціального підприємства, за умови нерозподілу доходів та представництва у керівних органах різних типів стейкхолдерів, таких, зокрема, як працівники підприємства та безпосередні вигодоотримувачі. Закон про соціальні підприємства визначає широкий спектр видів діяльності, які визнані «соціально корисними»: послуги у сфері

соціального добробуту, трудова інтеграція, екологічна діяльність, охорона здоров'я, освіта тощо (Defourny J., Nyssens M., 2008, с. 202).

У Великобританії концепція соціального підприємництва набула поширення на початку 2000-х років. Згідно з офіційним визначенням, соціальне підприємництво – це бізнес з соціально орієнтованими цілями, доходи від якого реінвестуються у розвиток підприємства або громади, а не інвестуються для отримання максимальних прибутків для власників і стейкхолдерів (Department of Trade and Industry, 2002). Оскільки дане визначення не містило чітких критеріїв для ідентифікації соціальних підприємств, у 2004 році парламентом країни була ухвалена нова організаційно-правова форма здійснення соціально-підприємницької діяльності – «компанія суспільного інтересу». Необхідними умовами її набуття є проходження експертизи на наявність соціальної складової у діяльності організації та блокування активів з метою забезпечення гарантій її подальшої діяльності задекларованим суспільним інтересам. Не існує жодних обмежень щодо напрямів діяльності – соціальні підприємства можуть діяти в усіх галузях економіки та спрямовувати свої зусилля на вирішення широкого спектру соціальних та екологічних проблем. І хоча законодавством не визначені вимоги до структури прибутків підприємства для отримання ним статусу соціального, проте загальноприйнято, що не менше 50% з них мають надходити від комерційної діяльності (Defourny J., Nyssens M., 2008, с. 216).

І в Італії, і в Великобританії соціальні підприємства належать до третього сектору. Їх ключовою характеристикою є соціальна мета та обмеження на перерозподіл прибутків. В обох країнах соціальні підприємства можуть займатися широким спектром видів діяльності. Проти моделі соціального підприємництва у цих країнах мають певні відмінності. В італійській моделі важлива роль відводиться керівництву соціальними підприємствами, до складу правління яких повинні входити різні типи стейкхолдерів. У британській моделі наголос робиться на підприємницькій складовій соціального підприємства.

Окрім Італії та Великобританії впровадження нових організаційно-правових форм діяльності громадських організацій, що відображали їх підприємницький підхід до вирішення соціальних проблем відбулося і в інших європейських країнах, хоча поняття «соціальне підприємство» не завжди вживалося як таке. У Франції, Португалії, Іспанії, Греції ці нові форми належать до кооперативного типу. У Португалії, організаційно-правова форма діяльності соціальних підприємств – «кооператив соціальної солідарності» була створена у 1997 році. Цей тип кооперативів надає послуги з працевлаштування соціально вразливих груп населення. Їх членами є споживачі послуг, працівники та волонтери. Кооперативи соціальної солідарності не можуть розподіляти прибутки серед своїх членів (Borzaga C., Defourny J., 2001, с. 137).

В Іспанії організаційною формою діяльності соціальних підприємств з 1999 року є «кооперативи соціальної ініціативи». Цю назву може використовувати будь-який кооператив, який надає соціальні послуги або

здійснює економічну діяльність з метою працевлаштування соціально вразливих груп населення. Базуючись на національному законодавстві 12 автономних регіонів розробили власне законодавство щодо соціального підприємництва (Borzaga C., Defourny J., 2001, с. 142). Як і їх португальські колеги, іспанські кооперативи соціальної ініціативи не можуть розподіляти прибутки, але ця організаційна форма не висуває вимог щодо представництва різних стейкхолдерів у їх структурі, як це має місце в інших європейських країнах.

У Греції організаційно-правова форма «соціальні кооперативи з обмеженою відповідальністю» була впроваджена у 1999 році для організацій, які надавали допомогу дуже специфічним категоріям населення – особам з психо-соціальними обмеженнями з метою їх соціальної інтеграції через трудову діяльність. Діяльність цих організацій будується на співпраці між цільовою групою, психіатричними лікарнями та інституціями громади (Borzaga C., Defourny J., 2001, с. 146).

Мульти-стейкхолдерна структура соціального підприємства лежить також в основі французького закону, що регулює діяльність соціальних підприємств, прийнятого у 2002 році. Відповідно до нього організаційно-правовою формою таких підприємств є «кооперативні товариства колективного інтересу». Вона дає можливість поєднувати зусилля роботодавців, користувачів послуг, волонтерів, місцевої влади та інших партнерів для реалізації проектів місцевого розвитку (Defourny J., Nyssens M., 2008, с. 226).

У Бельгії організаційно-правова форма соціальних підприємств – «компанії соціальної мети» – була впроваджена у 1996 році (Borzaga C., Defourny J., 2001, с. 152). У строгому розумінні вона не є новою правовою формою, оскільки всі типи бізнес корпорацій можуть отримати статус «компанії соціальної мети», при умові, що вони не ставлять за мету збагачення своїх членів. Тому компанія повинна узгодити політику розподілу прибутку у відповідності зі своєю соціальною метою та забезпечити механізми, які дозволяють роботодавцям брати участь в управлінні підприємством через володіння частками капіталу.

У Франції та Бельгії ці правові нововведення до сьогодні не мали серйозного успіху. Це можна пояснити тим фактом, що вони встановлюють додаткові вимоги, окрім тих, що вже існують для традиційних організаційно-правових форм, не даючи при цьому жодних суттєвих переваг для організацій.

Незважаючи на те, що у багатьох європейських країнах були впроваджені нові організаційно-правові форми, більшість соціальних підприємств у цих країнах продовжують використовувати старі, зокрема такі як асоціації, кооперативи, товариства з обмеженою відповідальністю, акціонерні товариства, промислові спілки, ощадні каси тощо. Загалом, найпоширенішою традиційною організаційно-правовою формою здійснення соціально підприємницької діяльності у більшості західно-європейських країн є асоціації, оскільки вона забезпечує достатню свободу для продажу товарів і послуг. У країнах, де асоціації мають більше обмежень у цьому плані,

організаційно-правовою формою соціальних підприємств є кооперативи. Інколи соціальні підприємства функціонують під егідою традиційних для бізнесу форм.

Як свідчать результати здійсненого нами аналізу у західно-європейських країнах соціальні підприємства можуть бути активними у різних видах діяльності, проте домінуючим видом є ті, що займаються працевлаштуванням соціально вразливих груп населення. Зростання структурного безробіття серед деяких груп, відсутність активної політики на ринках праці, потреба у більш активній та інноваційній політиці соціальної інтеграції соціально вразливих груп населення актуалізували питання ролі соціальних підприємств у подоланні безробіття та підвищенні рівня працевлаштування серед цих груп населення. У багатьох європейських країнах соціальні підприємства асоціюються саме з цим видом діяльності.

Закон про соціальне підприємництво, прийнятий у Фінляндії у 2003 році, чудово репрезентує цей тренд, оскільки він відносить поняття соціального підприємництва саме до сфери трудової інтеграції. Згідно з ним, соціальне підприємство, незважаючи на його організаційно-правову форму, є ринково-орієнтованим підприємством, створеним для працевлаштування людей з обмеженими можливостями або довготривалих безробітних. У 2006 році у Польщі також був прийнятий Закон про соціальні кооперативи з метою трудової інтеграції потребуючих груп населення – колишніх засуджених, довготривалих безробітних, людей з обмеженими можливостями, колишніх алкоголіків та наркозалежних. У 2007 році Закон про підприємства соціальної інтеграції був прийнятий і в Іспанії. Ці закони не встановлюють нових організаційно-правових форм діяльності соціальних підприємств, вони швидше слугують інструментами офіційної реєстрації соціальних підприємств (Lemaitre A., Laville J.-L., Nyssens M., 2006. – с. 269).

Незважаючи на те, що трудова інтеграція розглядається як основна сфера діяльності соціальних підприємств, останнім часом спостерігається розширення їх діяльності у інших сферах. Наприклад, з початку 1990-х років італійські кооперативи, які надавали соціальні послуги, активно розвивалися і сьогодні їх діяльність охоплює такі сфери, як охорона здоров'я, психічного здоров'я, освіта тощо. Кількість підприємств та створених ними робочих місць була набагато більшою за соціальні підприємства трудової інтеграції. У Швеції і Франції, послуги у сфері догляду за дітьми є основною сферою діяльності соціальних підприємств, які часто засновуються та управляються батьками у відповідь на скорочення державних послуг у цій сфері (Defourny J., Nyssens M., 2008, с. 228). У Великобританії також спостерігається швидке зростання кількості соціальних підприємств, які надають послуги розміщення (соціальні притулки та гуртожитки), догляду на дому, а також широкий спектр соціальних послуг та послуг у громаді освітнього, культурно-дозвіллевого, спортивного спрямування. У Бельгії і Франції соціальні підприємства надають широкий спектр індивідуальних та групових послуг за місцем проживання. Соціальні підприємства відіграють важливу роль у місцевому розвитку й у Ірландії. Навіть у таких країнах як Фінляндія і Польща, де сучасне

законодавство щодо соціального підприємництва концентрується виключно на трудовій інтеграції, розвиваються нові сфери діяльності соціальних підприємств. Італійський Закон про соціальне підприємство, прийнятий у 2005 році, знаходиться у цьому ж ряду, впроваджуючи нові сфери «соціальної корисності», такі як захист екосистем та навколишнього середовища, збереження культурної спадщини, культурно-дозвіллеві послуги, соціальний туризм тощо.

Висновки.

Сприяння розвитку соціального підприємництва є надзвичайно актуальним завданням для України в умовах децентралізації влади, враховуючи загострення соціальних проблем, складну політичну ситуацію та фінансову кризу. Активізація розвитку соціальних підприємств в Україні вимагає розробки і прийняття законодавчої бази для їх функціонування, впровадження дієвих механізмів залучення комерційних структур та неприбуткових організацій до створення підприємств із чітко визначеною соціальною метою. Одним із таких механізмів може стати впровадження нових організаційно-правових форм, які б відображали організаційно-правовий статус соціального підприємства та передбачали зрозумілі і сприятливі умови його оподаткування.

Для розвитку законодавчої бази щодо соціального підприємництва в Україні загалом та впровадження спеціальної організаційно-правової форми здійснення соціально-підприємницької діяльності зокрема, доцільно використати європейський досвід правового регулювання діяльності відповідних організацій. Майже в усіх європейських державах присутня підтримка соціальних підприємств з боку держави, яка проявляється у створенні законодавчих умов для розвитку таких підприємств. У більшості країн Європи прийнято законодавчі акти, що визначають засади діяльності соціальних підприємств та провідну організаційно-правову форму. Зокрема, в Італії – це «соціальний кооператив», у Великобританії – «компанія соціальної мети», у Франції – «кооперативне товариство колективного інтересу», у Португалії – «кооператив соціальної солідарності», в Іспанії – «кооператив соціальної ініціативи», у Греції – «соціальний кооператив з обмеженою відповідальністю». Очевидно, що найпоширенішою у Європі формою здійснення соціально-підприємницької діяльності є «кооператив», характерною особливістю якого є демократична форма правління та обов'язковий розподіл акцій між засновниками, волонтерами та бенефіціарами. Поряд із новими продовжують використовуватися і традиційні для бізнесу організаційно-правові форми, найбільш популярною з яких є «асоціація». Така ситуація є особливо характерною у країнах, де нові форми не дають суттєвих переваг перед традиційними або встановлюють додаткові вимоги.

Незважаючи на те, що в окремих країнах (Італія, Великобританія) соціальні підприємства належать до третього сектору, а у решті країн Європи – до комерційного, пріоритетною сферою їх діяльності є надання

послуг, у першу чергу – соціальних. Донедавна у європейських країнах домінуючим типом соціальних підприємств були підприємства трудової інтеграції, проте останнім часом спостерігається тенденція до диверсифікації їх діяльності.

Результати здійсненого аналізу свідчать, що у європейських країнах накопичено значний досвід підтримки соціального підприємництва на законодавчому рівні, використання перспективних ідей якого стане корисним при формуванні соціальної політики нашої держави. Проте при виробленні національної стратегії розвитку соціального підприємництва важливо враховувати не лише зарубіжні здобутки, але у першу чергу орієнтуватися на реалії і потреби українського суспільства.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з детальним аналізом переваг та недоліків різних організаційно-правових форм здійснення соціально-підприємницької діяльності у європейських країнах, доцільності та шляхів їх запровадження в Україні.

Література

Гришина Я. С. Сравнительно-правовое исследование социального предпринимательства в странах Америки и Европы / Я. С. Гришина // Вестник Пермского ун-та. Серия: Юридические науки. – 2012. – Вып. 2 (16). – С. 111-121.

Децентралізація влади. Створення громад [Електронний ресурс]. – <<http://decentralization.gov.ua/region>>. – Загол. з екрану. – Мова укр.

Дубич К. В. Менеджеріалізм у наданні державних послуг населенню в соціальній сфері: досвід Великобританії / К. В. Дубич // Публічне адміністрування: теорія та практика. – 2012. – Вип. 2. – С. 27-39.

Каталог соціальних підприємств України 2013 року / за ред. Назарук В. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2013 – 79 с.

Керлин А. Дж. Социальные предприятия в США и Европе: понятие различия и извлекь из них уроки] / Дж. А. Керлин // Международное сообщество исследований третьего сектора и Университет Джона Хопкинса. – 2006. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nb-forum.ru/thlaw_365_133>.

Кіреєва О.Б. Соціальне підприємництво як інструмент державної соціальної політики / О.Б. Кіреєва / Публічне адміністрування: теорія та практика. Електронний збірник наукових праць. – Випуск 2 (6). – 2011 [Електронний ресурс]. – <[http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2011-02\(6\)/11kobdsp.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2011-02(6)/11kobdsp.pdf)>. – Загол. з екрану. – Мова укр.

Лазаренко А. Л. Понятие социального предпринимательства: общественная значимость и инновационная составляющая / А. Л. Лазаренко. – М. : Издательский дом Высшей школы экономики, 2013. – 180 с.

Молодожен Ю.Б. Поняття і сутність територіальної громади в системі місцевого самоврядування України / Ю.Б. Молодожен // Університетські наукові записки: Часопис Хмельницького університету. – 2006. – № 2. – С. 347-352.

Назарук В. Поки соціальні підприємці в Україні не можуть конкурувати за ресурси з бізнесом [Електронний ресурс]. – <<http://www.gurt.org.ua/interviews/29086/>>. – Загол. з екрану. – Мова укр.

Alvord S.H. Social entrepreneurship and social transformation: an exploratory study / S.H. Alvord, L.D. Brown, C.W. Letts. – The journal of applied behavioral science. – 2003. – № 40 (3). – P. 260–282. doi: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.354082>

Austin J. Social and Commercial Entrepreneurship: same, different or both? / J. Austin, H. Stevenson, J. Wei-Skillern. – Entrepreneurship: Theory & Practice. – 2006. – №30 (1). – P. 1–22. doi: <http://dx.doi.org/10.1111/j.1540-6520.2006.00107.x>

Defourny J. Conceptions of Social Enterprise in Europe: Recent Trends and Developments / J. Defourny, M. Nyssens // EMES Working Papers. – 2010. – № 08/01. – P. 36.

Department of Trade and Industry. “Social Enterprise. A Strategy for Success” [Електронний ресурс]. – <www.dti.gov.uk/socialenterprise/strategy.htm>. – Загол. з екрану. – Мова англ.

Lemaitre A. Public Policies and Social enterprises in Europe: the Challenge of Institutionalization / A.Lemaitre, J.-L. Laville, M. Nyssens // in Nyssens M. (ed.) *Social Enterprise: At the crossroads of market, public policies and civil society*. – London & New York : Routledge, 2006. – P. 259-271.

Peredo A.M. Social entrepreneurship: a critical review of the concept / A.M. Peredo, M. McLean. – Journal of World Business. – № 41. – 2006. – P. 56–65.

The Emergence of Social Enterprise / ed. by C. Borzaga, J. Defourny. – Routledge, London & New York, 2001. – 371 p.

Zahra S. Globalization of social entrepreneurship opportunities / S. Zahra, H. Rawhouser, N. Bhawe, D. Neubaum, J. Hayton. – Strategic Entrepreneurship Journal. – 2008. – Vol. 2 (2), – P. 113-117.

THE LEGAL REGULATION OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIPS: EUROPEAN EXPERIENCE

Nadiia Horishna, Ph.D., Associate professor of Social Pedagogy and Social Work Department, Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University, Ternopil, Ukraine, horishna@yahoo.com

***Abstract.** The paper analyzes the legal regulation of social enterprises in European countries. The importance of the research is caused by the necessity to intensify the development of social entrepreneurship in Ukraine. Under the conditions of undergoing administrative and territorial reform, newly established territorial communities need not only real stable sources of local budgets, but also the mechanisms of practical implementation of local initiatives. Social entrepreneurship can satisfy both of these needs. The formation and improvement of legal framework for social enterprises is essential to speed up its development in Ukraine.*

In Ukraine there is no adopted law on social entrepreneurship that would provide clearly defined criteria of social enterprises, legal mechanisms of their support and regulation of their activities. Companies that position themselves as social, can not adopt the “social enterprise” label. They use legal forms of entities, defined by the current Ukrainian legislation which do not reflect the special status of social enterprise and do not provide a clear and favorable taxation.

It was found out, that almost in all European countries social enterprises are supported by the state what is manifested in the creation of legal framework for such companies. In a number of European countries, new legal forms, reflecting the entrepreneurial approach adopted by the “not-for-profit” organizations, have been introduced. In particular, in Italy – “social co-operatives”, in Britain – “community interest company”, in Portuguese – “social solidarity co-operative”, in Greece – “limited liability social co-operative”, in Belgium – “social purpose company”.

The most common type of new legal forms is co-operative, but in Italy and Great Britain they belong to the third sector, in other countries – to the business sector. Along with the new forms, the traditional business legal forms are used, the most popular of which is the “association”. This situation is typical for the countries where the new forms do not provide significant advantages over traditional or establish additional requirements.

Social enterprises are active in a wide spectrum of activities, but the major type of social enterprise across Europe is “work integration social enterprise”. In recent years social enterprises experienced a significant development in a wide range of other areas, such as health care, training, environment protection, cultural services, sports and others.

Key words: social entrepreneurship; social enterprise; legal form; local communities; social services.